

CERÀMIQUES ANDALUSINES

Ajuntament de Tortosa

Gerro (17,6 cm x 15 cm Ø boca)

Fragment de gerra (10 cm Ø boca)

Olla (11,5 cm Ø boca)

Fragment de gerra (11 cm Ø boca)

Gerra (15,5 cm x 16,4 cm Ø màxim)

Olla (13,7 cm x 15cm Ø màxim)

Ataifor (13 cm x 36,5 cm Ø màxim)

CONTEXT HISTÒRIC I ARTÍSTIC

Entre els segles IX i XIII Tortosa va viure un període andalusí destacable, convertint-se amb una ciutat islàmica de primer ordre, amb un castell, una medina emmurallada, banys, mesquites i barris d'artesans. Les intervencions arqueològiques que s'han portat a terme al llarg dels anys així ho constaten.

Algunes de les restes trobades són excepcionals, com les localitzades l'any 2002 al solar ocupat actualment per la Biblioteca Comarcal Marcel·lí Domingo, que descobreixen part d'una illa d'habitatges adossats, que segueixen la distribució de la casa mediterrània amb un pati interior com a centre de la resta de les estances, un carrer de trànsit i un sistema de canalitzacions soterrànies que evacuaven les aigües residuals cap el riu. Els objectes recollits són peces de ceràmica comuna de producció local, pertanyents a l'aixovar de cuina de l'època andalusí.

El conjunt està format per gerretes d'ús quotidià de formes diferents i algunes amb una senzilla decoració pintada. Altres són gerres que s'utilitzaven per al transport o emmagatzematge de líquids, bàsicament aigua.

Finalment de totes les peces destaca una safra o ataifor vidrada que servia com a font per a presentar i ordenar el menjar. La seva cronologia es situa entorn a la segona meitat del segle XII.

DESCRIPCIÓ I ESTAT DE CONSERVACIÓ

Les ceràmiques procedents del jaciment de la biblioteca de Tortosa restaurades a l'Escola d'Art i Disseny durant el curs 2005-06 formen un conjunt de setze peces, de les quals ens referirem només a set que són les que a més s'han reproduït, per a situar les còpies a l'espai arqueològic visitable i així evitar l'alteració dels originals.

La qualitat tècnica de les set obres és excel·lent. Totes estan fabricades al torn i cuita oxidant. Les parets acostumen a ser molt primes, la qual cosa denota el domini tècnic dels artesans. L'estat de conservació dels materials en general és bo, encara que hi ha diferents graus de pèrdues.

Ataifor (13 cm x 36,5 cm Ø màxim) – Recipient de boca ampla, parets corbes i peu anular que presenta una coberta vidrada en verd i una decoració a l'interior amb dues sanefes compostes per línies incises i un cordó de flors estampillades. El suport es troba fragmentat amb algunes pèrdues de material. Les concrecions superficials tapaven tota la superfície vidrada, que en algunes zones apareix alterada.

Gerro (17,6 cm x 15 cm Ø màxim) – Té un cos piriforme, base plana i nansa allargada. Presenta una decoració pintada de ratlles amb manganès sobre una engalba blanca. El seu estat de conservació és molt bo, doncs sorprenentment la peça es troba sencera, només presenta una petita pèrdua a la vora.

Gerra (15,5 cm x 16,4 Ø màxim) – Està formada per dues anses i una motllura externa a la junta de la base i la panxa. La decoració és pintada amb ratlles de manganès. La peça està fragmentada però amb molt poques pèrdues.

Olla (13,7 cm x 15 cm Ø màxim) – Ceràmica de cos globular, coll cilíndric i base convexa. Presenta només una ansa de les dues que tenia, però la resta de la peça es conserva sencera sense cap fragmentació. La base està carbonitzada a causa del contacte amb el foc per a coure els aliments.

Olla (11,5 cm Ø boca) – Peça de coll cilíndric decorat amb ratlles pintades en manganès, i una ansa. Li manca la base de manera que es desconeix l'alçària real, essent inviable la seva reconstrucció total.

Fragment de gerra (11 cm Ø boca) – Part d'un objecte que presenta una pèrdua superior al 75 %, conservant-se únicament el coll i una ansa estriada en espiral. S'aprecien restes de decoració pintada en forma de ratlles.

Fragment de gerra (10 cm Ø boca) – Restes de la part superior d'una ceràmica de parets primes que inclou la boca, el coll, dues anses i l'inici del cos.

INTERVENCIÓ DE CONSERVACIÓ I RESTAURACIÓ

Procés de reconstrucció d'una vora

Els treballs de conservació i restauració del material arqueològic aporten una informació molt valuosa als estudiosos de la recerca històrica. Per aquest motiu la intervenció ha d'ésser molt respectuosa amb l'obra i aconseguir una doble finalitat: assegurar el bon estat de conservació del material, respectant la patina del temps, i preservar la integritat de l'objecte, es a dir recuperar la seva aparença original per poder-lo identificar, realitzant reconstruccions diferenciadores i reversibles.

Aquests són els principis que van regir les intervencions efectuades. Els processos de les obres es van iniciar amb la neteja humida i mecànica (aigua destil·lada i bisturí) dels diferents fragments per a eliminar les restes de matèries i concrecions de les superfícies.

Després es van protegir i consolidar les pastes ceràmiques i les pintures amb una resina acrílica que actua com a barrera enfront els agents ambientals.

Fragment de gerra abans de la intervenció

Els fragments solts de les peces es van enganxar entre sí amb un adhesiu nitrocel·lulòsic fins recuperar la forma dels objectes. Els buits que apareixien es van completar i reconstruir amb guix escaiola, aplicada a

través de parets de suport de cera o guix segons el casos. Tres de les peces, dos gerres grans i una olla amb nansa, no es van completar totalment per manca d'informació, però les zones reconstruïdes van ajudar a estabilitzar i refermar el conjunt fragmentat.

El següent pas va ser l'anivellament de les parts reconstruïdes fins assolir les

formes correctes. El blanc del guix es va reintegrar cromàticament per a unificar el conjunt amb una tonalitat molt semblant a cada pasta original, però buscant una certa diferenciació tonal.

Grup de ceràmiques en la fase d'adhesió

Detall de la nansa d'una de les ceràmiques

Detall d'una de les parts reconstruïdes de l'ataïfor

RECURSOS D'INFORMACIÓ

ACTON, Lesley i McAULEY, Paul: *Restauración de loza y porcelana*, Ed. Gustavo Gilli, Barcelona, 1997

ANDRÉ, Jean-Michel: *Restauration de la Céramique et du Verre*, Office du Livre- Fribourg Société Française du Livre, Paris

FABRI, Bruni i RAVANELLI GUIDOTTI, Carmen: *Il restauro della ceramica*, Ed. Nardini, 1998

LLUBIÀ, Luis, M.: *Ceràmica medieval española*, Ed. Labor, Barcelona, 1967

PASQUAL, Eva i PATIÑO, Mireia: *Conservar y restaurar cerámica y porcelana*, Ed. Parramón, Barcelona, 2004

Escola d'Art i Disseny de la Diputació de Tarragona • DL. T-1.5962/09

CR

Conservació i Restauració
Escola d'Art i Disseny de Tortosa
Diputació de Tarragona

CR

Conservació i Restauració
Escola d'Art i Disseny de Tortosa
Diputació de Tarragona

5 17 / SETEMBRE / 09

CERÀMIQUES
ANDALUSINES
Conservació i restauració